

Motion till riksdagen
2012/13:Fi206

av Ulla Andersson m.fl. (V)

AP-fonderna

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	AP-fonderna och samhällsekonomin.....	2
4	Miljömässiga hänsynstaganden i fondernas placeringar	2
5	Investera inte i förbrytarföretag	3
6	Inför ett bonusförbud.....	4
7	Tillsätt ett oberoende utvärderingsorgan	4
8	Gör en bred översyn av AP-fondernas placeringsregler	5

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett förbud mot rörliga ersättningar för anställda i de olika AP-fonderna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta ett oberoende råd som ska följa upp och utvärdera AP-fondernas placeringar och verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentarisk utredning som ska se över kriterierna för AP-fondernas investeringar.

3 AP-fonderna och samhällsekonomin

Den avgörande förutsättningen för att vi ska kunna klara de pensionskostnader som följer i framtiden är att vi kan upprätthålla en hög sysselsättning och en låg arbetslöshet. Detta förutsätter att Sverige är en ledande industrination med framgångsrika företag och en väl fungerande offentlig sektor.

Vänsterpartiet anser att AP-fonderna ska användas aktivt: de ska investera i företag vars beslut har tydliga samhällsekonomiska konsekvenser och delta i beslutsfattandet med en helhetssyn samt ta ett långsiktigt ägaransvar som bryter av mot den snäva vinstmaximering som präglar de enskilda ägarintressena. Ett starkt svenskt näringsliv förutsätter en aktiv och målmedveten näringspolitik. AP-fondsmedlen skulle i större utsträckning än i dag kunna utnyttjas för att möjliggöra en sådan näringspolitik.

Det finns i dag ett utbrett missnöje med de kortsiktiga avkastningskrav som styr mycket av investeringarna. Vänsterpartiets uppfattning är att AP-fondsmedlen inte bör utnyttjas i spekulativa syften, utan bör förvaltas utifrån långsiktiga samhällsekonomiska kriterier. Självklart ska pensionärernas pengar tryggas, men detta görs bäst genom att AP-fonderna tar ett långsiktigt ägaransvar.

4 Miljömässiga hänsynstaganden i fondernas placeringar

De nuvarande bestämmelserna säger att AP-fondernas placeringar ska vägledas av miljömässiga och etiska hänsynstaganden. Samtidigt slås det fast att dessa hänsynstaganden inte får innebära att AP-fonderna gör avkall på det övergripande målet om hög avkastning. Dessa mål kan ofta stå i konflikt med

varandra och får konsekvenser eftersom det är tydligt att miljömässiga och etiska aspekter är underordnade avkastningskravet.

Vänsterpartiet har tidigare låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) gå igenom AP-fondernas olika investeringar utifrån ett miljöperspektiv.¹ AP-fonderna har olika sätt att redovisa sina investeringar, vilket innebär att det är svårt att få en heltäckande bild. Men den bild som framträdde var att alla AP-fonder hade placeringar i de fem stora oljebolagen och ingen hade någon större placering i förnyelsebar energi.

Vid utgången av 2010 hade Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna sammantaget investerat ca 9 525 miljoner kronor i "Big Oil"-företagen. Vi menar att det inte är en hållbar utveckling när ingen av AP-fonderna har förnyelsebar energi bland sina största investeringar. Investeringar i förnyelsebar energi behövs för att vi ska kunna ställa om samhället i en mer hållbar riktning. Även våra pensionspengar måste användas på ett ansvarsfullt sätt.

5 Investera inte i förbrytarföretag

Vänsterpartiet har länge drivit att det offentliga ägandet behöver användas aktivt för att bidra till olika samhällsekonomiska mål. Etiska riktlinjer för investeringar borde vara ett av de minst kontroversiella verktygen för det. Det finns en bred samsyn om att offentliga medel inte borde investeras i företag som t.ex. bryter mot internationella konventioner. De företag som AP-fonderna investerar i bör inte bara följa de internationella konventioner som Sverige skrivit under, utan de bör även följa de konventioner som det land företaget verkar i har undertecknat, exempelvis ILO-konventionen 169 om ursprungsfolkens rättigheter. Det finns dock mycket kvar att göra för att AP-fonderna ska ta frågan på allvar. Avkastningskravet är i dag direkt överordnat kraven på att investeringar ska göras med hänsyn till miljö och respekt för mänskliga rättigheter. Gång på gång får de etiska riktlinjerna stryka på foten.

Denna bild bekräftas av ett pm från riksdagens utredningstjänst. Utredningstjänsten har bl.a. sammanställt placeringar av Första-Fjärde AP-fonderna i företag som återfinns antingen på det norska Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU) eller på Sjunde AP-fondens listor över företag där kränkningar av mänskliga rättigheter uttryckligen nämns som orsak för att fonderna inte investerat i dem. Det sammanlagda marknadsvärdet av Första-Fjärde AP-fondernas placeringar i dessa företag uppgick till hela 5,4 miljarder kronor per den 31 december 2010.²

¹ RUT, dnr 2011:408.

² RUT, dnr 2011:508.

Fel! Okänt namn

6 Inför ett bonusförbud

Rörliga ersättningssystem i finanssektorn var en bidragande orsak till finanskrisen 2007–2009. Såväl de ledande skikten som tjänstemännen på lägre nivåer hade, och har alltjämt, stora delar av sina löner kopplade till omsättningen (kreditvolymerna) och till kortsiktiga resultatmål, vilket uppmuntrat riskabel kreditgivning och placeringar i riskfyllda värdepapper. De rörliga ersättningarna till anställda på de olika AP-fonderna uppgick år 2010 till ca 14 miljoner kronor. Dessa ersättningssystem riskerar att leda till spekulation och mer riskfyllda placeringar. Vänsterpartiet föreslår därför att ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna införs. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Tillsätt ett oberoende utvärderingsorgan

Ansvar för att granska AP-fondernas placeringar ligger på Etiska rådet. Det finansieras av AP-fonderna själva och har en inhyrd konsult som den stora kostnaden för verksamheten. Trots omfattande placeringar, många gånger i strid med internationella konventioner Sverige skrivit under, är rådets verksamhet högst begränsad i jämförelse med kostnaderna för AP-fondernas placeringsverksamhet. Motsvarande 1 promille av kostnaderna för AP-fondernas placeringsverksamhet lades 2010 på uppföljning och granskning i Etiska rådet. Var och en av AP-fonderna har investeringar i tusentals bolag. Etiska rådet har i dagsläget 26 företag under granskning.

I september 2010 var minst 16 miljarder kronor placerade i företag som på olika sätt bröt mot internationella konventioner. Den siffran är med all sannolikhet en kraftig underskattning, eftersom en så liten andel av investeringarna granskas av Etiska rådet.

Vi ser ytterligare två problem med rådets verksamhet. Dels är det problematiskt att AP-fonderna själva styr det råd som ska granska deras investeringar. Dels är det olyckligt att granskningarna görs i efterhand, och inte innan fonderna väljer att investera i ett visst bolag.

Vänsterpartiet föreslår att ett oberoende råd tillsätts i syfte att årligen följa upp AP-fondernas investeringar och kontinuerligt utvärdera verksamheten. AP-fondernas placeringar och arbete har inte utvärderats på 10 år. Detta är mycket märkligt med tanke på de summor som AP-fonderna har att hantera, vilka konsekvenser de kan få och med tanke på hur de påverkar samhällsutvecklingen. Rådets uppföljning och utvärderingar bör också inriktas på huruvida de företag AP-fonderna investerar i lever upp till etiska riktlinjer om mänskliga rättigheter och vilka miljömässiga hänsynstaganden de tar. Såväl uppföljningarna som utvärderingarna bör presenteras för riksdagen och vara föremål för debatt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Gör en bred översyn av AP-fondernas placeringsregler

I dag är ekonomisk avkastning det övergripande målet för AP-fondernas verksamhet. Detta innebär att många investeringar genomförs som kan ifrågasättas utifrån samhällsekonomiska, etiska, sociala och miljömässiga hänsynstaganden.

Vi menar därför att kriterierna för AP-fondernas placeringar behöver förändras. AP-fonderna behöver nya och tydligare mål. I dag sätter AP-fonderna själva målen för sin verksamhet. Mål som inte har utvärderats av någon regering på 10 år. Genom nya mål för AP-fonderna kan dessa bland annat bidra till att ställa om samhället så att vi klarar klimatkrisen och bidra till full sysselsättning.

Vi föreslår därför att en bred parlamentarisk utredning tillsätts i syfte att ändra kriterierna för AP-fondernas placeringar på så sätt att samhällsekonomiska, etiska och miljömässiga hänsynstaganden ska väga tyngre än vad som är fallet i dag. Utredningen ska också lämna förslag på hur AP-fondernas placeringar ska kunna bidra till en jämnare regional samhällsekonomisk utveckling samt lämna förslag på hur AP-fondernas redovisningar kan göras mer enhetliga i syfte att underlätta utvärderingar av deras verksamhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 18 september 2012

Ulla Andersson (V)

Josefin Brink (V)

Christina Höj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)